

**Rechtspositie en veiligheid
van jongeren in
Avenier, Kwadrant Emaus**

Locatierapport

Samenvatting

De Inspectie Jeugdzorg voert haar stapsgewijs toezicht uit bij alle instellingen voor jeugdzorg^{PLUS}, maar niet bij alle locaties van deze instellingen. Omdat sommige instellingen meerdere locaties hebben die een behoorlijke omvang hebben, wil de inspectie wel zicht krijgen of houden op deze locaties en weten hoe het is gesteld met de rechtspositie van de jongeren en de veiligheid binnen de locatie.

De inspectie vindt de rechtspositie zo belangrijk omdat de jongeren die in de jeugdzorg^{PLUS} verblijven tegen hun wil in hun rechten kunnen worden beperkt. Omdat het gaat om jongeren die een risico kunnen vormen voor zichzelf en/of voor anderen is ook de veiligheid van groot belang.

In dit rapport geeft de Inspectie Jeugdzorg antwoord op de vraag in hoeverre de onderzochte locatie de rechtspositie en de veiligheid van de jongeren in beleid en praktijk voldoende heeft geregeld. De inspectie is van oordeel dat de instellingen voor jeugdzorg^{PLUS} op operationeel niveau dienen te functioneren. 'Operationeel' wil zeggen dat de medewerkers in de locatie het beleid kennen en er in de praktijk naar handelen.

Bijzonder is dat de locatie Kwadrant Emaus van Avenier een tijdelijke locatie is, bestaand uit twee leefgroepen, voor de periode van 1 januari 2012 tot 1 juli 2012.

Het eindoordeel van de Inspectie Jeugdzorg luidt dat Avenier, Kwadrant Emaus de rechtspositie en de veiligheid van jongeren *voldoende* heeft geregeld. De locatie scoort op alle indicatoren 'operationeel' en voldoet daarmee aan de verwachtingen van de inspectie.

Avenier, Kwadrant Emaus komt goed uit het onderzoek wat betreft de volgende punten:

- De toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen.
- Begeleiding en toezicht.
- Risicotaxatie verlof.
- Toegang tot de vertrouwenspersoon / klachtregeling.

Aandacht van Avenier, Kwadrant Emaus is nodig voor de volgende onderwerpen:

- Het perspectief van de jongeren als de overeenkomst tussen Avenier en Kwadrant afloopt.
- Het bestaan en de functie van de Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ).

De Inspectie Jeugdzorg doet de volgende aanbevelingen aan Avenier, Kwadrant Emaus:

- Zorg ervoor dat de jongeren zo snel mogelijk zicht krijgen op hun perspectief voor wat betreft het moment dat de overeenkomst tussen Avenier en Kwadrant afloopt.
- Zorg ervoor dat het bestaan en de functie van de RSJ onder de aandacht wordt gebracht van zowel de jongeren als de medewerkers.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Hoofdstuk 1 Inleiding	7
Hoofdstuk 2 Rechtspositie en veiligheid jongeren in Avenier, locatie Kwadrant Emaus.....	9
Hoofdstuk 3 Eindoordeel en aanbevelingen	15
Bijlage 1 Beoordelingskader	17

Hoofdstuk 1 Inleiding

De Inspectie Jeugdzorg voert haar stapsgewijs toezicht uit bij alle instellingen voor jeugdzorg^{PLUS}, maar niet bij alle locaties van deze instellingen. Omdat sommige instellingen meerdere locaties hebben die een behoorlijke omvang hebben, wil de inspectie wel zicht krijgen of houden op deze locaties en weten hoe het is gesteld met de rechtspositie van de jongeren en de veiligheid binnen de locatie.

De inspectie vindt de rechtspositie zo belangrijk omdat de jongeren die in de jeugdzorg^{PLUS} verblijven tegen hun wil in hun rechten kunnen worden beperkt. Omdat het gaat om jongeren die een risico kunnen vormen voor zichzelf en/of voor anderen is ook de veiligheid van groot belang.

Kwadrant Emaus biedt behandeling en ondersteuning aan jongeren met een licht verstandelijke beperking en gedragsproblemen. In dit rapport gaat het om toezicht bij de twee leefgroepen van Kwadrant Emaus die als tijdelijke jeugdzorg^{PLUS} locatie dienen van Avenier. De inspectie heeft al verschillende locaties van Avenier onderzocht, daarom beperkt de inspectie het toezicht bij deze tijdelijke locatie tot de meest basale indicatoren. In Avenier, locatie Kwadrant Emaus verblijven vanaf 1 januari tot 1 juli 2012 maximaal 16 jongeren. Op de locatie Kwadrant Emaus biedt Avenier jeugdzorg^{PLUS} behandeling aan jongeren met een licht verstandelijke beperking en gedragsproblemen.

Het onderzoek is uitgevoerd op 27 maart 2012 door twee inspecteurs en bevatte de volgende onderdelen:

- rondleiding over de locatie en lunch op een leefgroep;
- interview met jongeren;
- interview met groepsleiders;
- analyse cliëntendossiers;
- interview met gedragswetenschapper, methodiekcoach en teamleiding.

De inspectie heeft de resultaten van het onderzoek teruggekoppeld aan de locatiedirectie en het hoofd behandeling van Avenier.

In dit rapport geeft de Inspectie Jeugdzorg antwoord op de vraag in hoeverre de locatie de rechtspositie en de veiligheid van de jongeren in beleid en praktijk voldoende heeft geregeld. De inspectie is van oordeel dat de instellingen voor jeugdzorg^{PLUS} op operationeel niveau dienen te functioneren. 'Operationeel' wil zeggen dat de medewerkers in de locatie het beleid kennen en er in de praktijk naar handelen.

De inspectie vraagt de instelling of het concept rapport feitelijke onjuistheden bevat. Na verwerking van de feitelijke onjuistheden stelt de inspectie de rapportage vast. In het vastgestelde rapport neemt de inspectie de aanbevelingen aan de instelling op.

Als de inspectie de rapportage heeft vastgesteld, biedt zij deze aan aan de staatssecretaris van VWS en aan de instelling en locatie zelf. De inspectie plaatst het vastgestelde rapport op haar website.

Leeswijzer

In *hoofdstuk 2* staan de oordelen van de Inspectie Jeugdzorg per indicator. Waar nodig is een oordeel toegelicht.

In *hoofdstuk 3* staat het eindoordeel van de Inspectie Jeugdzorg en de aanbevelingen aan de instelling en de locatie.

In *bijlage 1* staat het beoordelingskader van het toezicht.

Hoofdstuk 2 **Rechtspositie en veiligheid jongeren in Avenier, locatie Kwadrant Emaus**

Dit hoofdstuk is gewijd aan de bevindingen van het toezicht. Deze staan in een tabel met indicatoren. Daarna volgt een toelichting op het oordeel.

Omdat de tijdelijke constructie van de door Avenier ingekochte plekken bij Kwadrant Emaus een bijzondere is, wordt hieraan voorafgaand aan de scores aandacht besteed.

De scores per indicator zijn weergegeven in een driepuntsschaal. Deze scores houden in:

- afwezig: er is geen beleid of het aanwezige beleid is zo onvolledig, onduidelijk of inadequaat dat het beleid de medewerkers van de instelling geen informatie geeft die hen kan leiden;
- aanwezig: er is volledig, duidelijk en adequaat beleid, dat de medewerkers van de instelling voldoende informatie geeft die hen kan leiden;
- operationeel: het beleid is aanwezig én de medewerkers in de instelling kennen het beleid en handelen ernaar.

De inspectie verwacht voor elke indicator een score operationeel. In bijlage 1 staat per indicator een omschrijving van de score operationeel.

Vooraf: Werken op een tijdelijke locatie

De jongeren met een indicatie voor jeugdzorg^{PLUS} verblijven binnen Kwadrant Emaus op twee verschillende leefgroepen. De groepsleiding bestaat uit medewerkers van Kwadrant Emaus, die dagelijks worden ondersteund door een methodiecoach van Avenier in het werken binnen de jeugdzorg^{PLUS} kaders. Hierdoor is het voor de medewerkers van Kwadrant Emaus mogelijk gedurende korte tijd te werken vanuit een ander wettelijk kader dan dat zij gewend zijn. Deze tijdelijke constructie, waarbij voor de duur van een half jaar jeugdzorg^{PLUS} wordt geboden, brengt volgens de medewerkers de volgende uitdagingen met zich mee:

- De medewerkers zijn gewend dat er binnen Kwadrant Emaus bij de samenstelling van de leefgroepen rekening kan worden gehouden met onder andere de problematiek en leeftijd van de jongeren. Doordat de locatie Kwadrant Emaus slechts over 16 jeugdzorg^{PLUS} plekken beschikt is differentiëren in problematiek en leeftijd van de jongeren niet mogelijk. Het gevolg hiervan is dat jongeren door elkaar op één groep zitten en de groepsleiding hen verschillende begeleiding en/of dagstructuur moet bieden binnen de groep.
- Het is voor de jongeren en de groepsleiders onduidelijk wat er met de jongeren gaat gebeuren als de overeenkomst tussen Avenier en Kwadrant op 1 juli 2012 afloopt. De onduidelijkheid over het perspectief van de jongeren zorgt voor onzekerheid en onrust bij de jongeren en de medewerkers.

Scores per indicator

 criterium De instelling heeft de rechtspositie en de veiligheid van jongeren voldoende geregeld	Afwezig	Aanwezig	Operationeel
Indicatoren			
<i>Vrijheidsbeperkende maatregelen:</i>			
Welke vrijheidsbeperkende maatregelen mogen worden toegepast			✓
Wanneer vrijheidsbeperkende maatregelen mogen worden toegepast			✓
Wie vrijheidsbeperkende maatregelen mogen toepassen			✓
Hoe medewerkers bij toepassing vrijheidsbeperkende maatregelen dienen te handelen			✓
Instemming gedragswetenschapper bij toepassing vrijheidsbeperkende maatregelen			✓
Toepassing vrijheidsbeperkende maatregelen specifiek per jongere			✓
Toepassing vrijheidsbeperkende maatregelen door getrainde en geïnstrueerde medewerkers			✓
Begeleiding en toezicht: inhoud en wanneer			✓
Risicotaxatie verlop en buitenactiviteiten structureel mbv instrument			✓
Toegang tot klachtregeling / vertrouwenspersoon			✓

Toelichting

Vrijheidsbeperkende maatregelen

De inspectie is van oordeel dat de toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen binnen Avenier, Kwadrant Emaus voldoende is. Hieronder wordt de score per indicator toegelicht.

Welke vrijheidsbeperkende maatregelen mogen worden toegepast

Medewerkers en jongeren noemen de maatregelen die volgens de Wet op de Jeugdzorg in de jeugdzorg^{PLUS} toegepast mogen worden. De medewerkers beschikken over een formulier waarop alle maatregelen zijn weergegeven en waarop staat wanneer ze mogen worden toegepast. Dit formulier hangt op het kantoor van de leefgroep aan de muur.

De jongeren geven aan dat zij op de leefgroep zijn geïnformeerd over de maatregelen.

Wanneer vrijheidsbeperkende maatregelen mogen worden toegepast

In het registratie systeem (plancare) kunnen de medewerkers opzoeken welke maatregelen voor welke jongeren specifiek gelden. Er zijn maatregelen die op dit moment voor alle jongeren gelden, maar er zijn ook maatregelen specifiek per jongere (zie verder *Toepassing vrijheidsbeperkende maatregelen specifiek per jongere*). Wanneer een jongere binnenkomt worden deze maatregelen met de jongere en met het team besproken.

Wie vrijheidsbeperkende maatregelen mogen toepassen

Zowel de groepsleiders, de nachtwakers, de terreinwacht en de docenten op school mogen maatregelen toepassen. Bij een alarmsituatie op de leefgroep wordt ondersteuning geboden door de groepsleiders van de andere leefgroepen in het paviljoen. Uit de interviews komt naar voren dat alle medewerkers die op het terrein van Emaus werken geschoold zijn in het toepassen van beperkende maatregelen (training Agressie & Conflicthantering).

Hoe medewerkers bij toepassing vrijheidsbeperkende maatregelen dienen te handelen

Wanneer er een conflict is met een jongere dan voert de medewerker van de leefgroep, die hierbij het meest betrokken is, de regie over de situatie. Wanneer er een beperkende maatregel nodig is, is het eveneens deze medewerker die de regie voert bij de uitvoering van de maatregel. Naderhand wordt de maatregel geregistreerd op een speciaal formulier. Alle maatregelen worden geëvalueerd en in de teamvergadering besproken. Medewerkers geven aan dat de nadruk steeds meer ligt op de-escalatie. Er wordt daardoor volgens hen minder snel ingegrepen.

Instemming gedragswetenschapper bij toepassing vrijheidsbeperkende maatregelen

Bij elke maatregel die wordt toegepast, is er toestemming van de orthopedagoog. De orthopedagoog wordt altijd direct telefonisch op de hoogte gesteld van het toepassen van een beperkende maatregel. Zo mogelijk vindt vooraf telefonisch overleg plaats. Na het toepassen van een beperkende maatregel wordt door de groepsleider een middelen en maatregelen formulier ingevuld (sinds kort is er een speciaal formulier voor de jeugdzorg^{PLUS}, voorheen werd gebruik gemaakt van een zelfde formulier als voor de AWBZ groepen). Het formulier wordt door de orthopedagoog inhoudelijk beoordeeld en voor akkoord getekend.

Toepassing vrijheidsbeperkende maatregelen specifiek per jongere

Alle jongeren beschikken vanaf het moment dat zij geplaatst worden binnen Avenier, Kwadrant Emaus over een voorlopig behandelplan. Uit de voorlopige behandelplannen die de inspectie heeft bekeken blijkt dat de maatregelen die hierin zijn opgenomen op de individuele jongere zijn afgestemd. In een aantal individuele behandelplannen stond bijvoorbeeld de maatregel vastpakken en vasthouden niet opgenomen en ook werd per jongere aangegeven of en zo ja op welke manier beperking van het telefoonverkeer mag worden toegepast. De jongeren geven aan dat zij weten welke maatregelen kunnen en mogen worden toegepast.

Toepassing vrijheidsbeperkende maatregelen door getrainde en geïnstrueerde medewerkers

Alle medewerkers die werkzaam zijn op de twee jeugdzorg^{PLUS} leefgroepen hebben een teamtraining gevolgd over het werken met de doelgroep jeugdzorg^{PLUS}. Daarnaast hebben alle medewerkers die op het terrein van Emaus werken een training gehad in het toepassen van maatregelen (training Agressie & Conflicthantering) en een methodiektraining met achtergrondkennis over onder andere de-escalierend werken. Op elke groep is een aandachtsfunctionaris Agressie & Conflicthantering, die verantwoordelijk is voor de bijscholing van de training. Deze medewerker houdt bij wanneer iedere medewerker de trainingen heeft gevolgd.

Begeleiding en toezicht

Op de groepen zijn overdag twee groepsleiders aanwezig. In de avond zijn er regelmatig drie groepsleiders aanwezig, dit was vooral in de opstartfase het geval. De groepsleiding geeft aan dat het toezicht strak geregeld is binnen het dagprogramma. Zo loopt er altijd groepsleiding mee naar school en is er groepsleiding boven aanwezig wanneer daar meerdere jongeren zijn.

Wanneer er alarm is op een andere groep gaat er één groepsleider ondersteunen en blijft de ander op de groep. Heel soms komt het voor dat beide groepsleiders moeten ondersteunen, de jongeren moeten dan naar hun kamer, er blijft wel contact mogelijk via de intercom.

's Nachts is er een nachtwacht aanwezig. De nachtwacht heeft een kantoor in het paviljoen, dat bestaat uit drie leefgroepen. Er is een vaste poule van nachtwachten binnen Emaus. Sommige jongeren kennen de nachtwachten. Wanneer de groepsleiding merkt dat een jongere hier behoefte aan heeft, dan regelen ze een kennismaking. De deuren van de kamers gaan 's nachts niet op slot, maar zijn voorzien van een deurverklikker. De nachtwacht krijgt een signaal als de jongeren hun kamer verlaten. De jongeren hebben een eigen sleutel en geven aan zich veilig te voelen binnen Emaus.

Zowel de orthopedagoog als de manager primair proces komt regelmatig op de groepen. Zij zijn bijna altijd aanwezig bij het dagelijkse ochtendoverleg en altijd bij de wekelijkse teamvergadering. De teammanager heeft zijn kantoor in het paviljoen en is daardoor altijd in de buurt. De orthopedagoog geeft aan dat het voor haar van belang is een balans te hebben tussen op de groepen komen en de onafhankelijke persoon blijven die van een afstand naar de groep kan kijken en voor de belangen van de jongeren kan opkomen.

Risicotaxatie verlof

Een vast onderdeel van het verlofplan is de risicotaxatie. De orthopedagoog schat, vaak samen met de (gezins)voogd, op basis van een aantal vaste criteria de risico's rond het verlof van een jongere in. Op basis van de risicotaxatie en het behandelplan van een jongere wordt een verlofaanvraag ingediend. De fases van verlof en vrijheden, bijvoorbeeld begeleid of onbegeleid, verschillen per jongere. De verlofregelingen zijn op maat afgestemd voor iedere jongere. De jongeren zijn op de hoogte van de risicotaxatie en hun eigen verlofstatus. Wanneer een jongere op verlof gaat, maakt hij samen met de mentor een verlofplan waarin de concrete uitwerking van het verlof staat. Wanneer jongeren terugkomen van verlof bespreken zij met de groepsleiding hoe het gegaan is. Ook neemt de mentor contact op met de ouder(s) of begeleider(s) ter evaluatie van het verlof. De orthopedagoog geeft aan dat het verlofplan steeds wordt bijgesteld aan de hand van de evaluaties.

Toegang tot de vertrouwenspersoon / klachtregeling

De jongeren konden tot 1 april gebruik maken van de vertrouwenspersoon binnen Kwadrant Emaus. Deze vertrouwenspersoon is in dienst van Emaus en daardoor niet onafhankelijk, wat binnen de jeugdzorg^{PLUS} wel wettelijk vereist is. Vanaf 1 april komt er dan ook een

vertrouwenspersoon van het Advies- en Klachtenbureau Jeugdzorg (AKJ) een keer per week op beide groepen langs. Er hangt een brievenbus waar de jongeren vragen voor de vertrouwenspersoon en/of klachten in kunnen doen. De jongeren kunnen samen met de vertrouwenspersoon een klacht indienen bij de klachtencommissie van Avenier. De jongeren weten dat er een vertrouwenspersoon is en dat zij kunnen klagen. Op de groep kunnen zij een klachtformulier pakken. De groepsleiding geeft aan dat ze jongeren stimuleren om hun eventuele klachten of bezwaren direct bespreekbaar te maken op de groep.

Bij de Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) kunnen jongeren in beroep over beslissingen met betrekking tot vrijheidsbeperkende maatregelen en verlof. De Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) is bij zowel de jongeren als de medewerkers niet bekend.

Hoofdstuk 3 Eindoordeel en aanbevelingen

In dit hoofdstuk oordeelt de Inspectie Jeugdzorg in hoeverre de locatie de rechtspositie en de veiligheid van jongeren voldoende heeft geregeld.

Het eindoordeel van de inspectie luidt dat Avenier, Kwadrant Emaus de rechtspositie en de veiligheid van jongeren voldoende heeft geregeld.

De instelling scoort alle indicatoren 'operationeel' en voldoet daarmee **voldoende** aan de verwachtingen van de inspectie.

Avenier, Kwadrant Emaus komt goed uit het onderzoek wat betreft de volgende punten:

- De toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen.
- Begeleiding en toezicht.
- Risicotaxatie verlof.
- Toegang tot de vertrouwenspersoon / klachtregeling.

Aandacht van Avenier, Kwadrant Emaus is nodig voor de volgende onderwerpen:

- Het perspectief van de jongeren als de overeenkomst tussen Avenier en Kwadrant afloopt.
- Het bestaan en de functie van de raad voor de Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ).

De Inspectie Jeugdzorg doet de volgende aanbevelingen aan Avenier, Kwadrant Emaus:

- Zorg ervoor dat de jongeren zo snel mogelijk zicht krijgen op hun perspectief voor wat betreft het moment dat de overeenkomst tussen Avenier en Kwadrant afloopt.
- Zorg ervoor dat het bestaan en de functie van de Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) onder de aandacht wordt gebracht van zowel de jongeren als de medewerkers.

Bijlage 1 Beoordelingskader

Heeft de instelling de rechtpositie en de veiligheid van jongeren in de praktijk voldoende geregeld?

<i>Indicator</i>	<i>Operationeel</i>
Vrijheidsbeperkende maatregelen: welke	De medewerkers weten welke maatregelen mogen worden toegepast en handelen overeenkomstig.
Vrijheidsbeperkende maatregelen: wanneer	Medewerkers weten wanneer de maatregelen mogen worden toegepast en handelen overeenkomstig.
Vrijheidsbeperkende maatregelen: wie	Medewerkers weten wie de maatregelen mag toepassen en handelen overeenkomstig.
Vrijheidsbeperkende maatregelen: hoe	Medewerkers weten hoe (volgens welke procedures) zij dienen te handelen bij maatregelen en noodsituaties en handelen overeenkomstig.
Vrijheidsbeperkende maatregelen: instemming gedragswetenschapper	Medewerkers weten dat de instemming van de gedragswetenschapper nodig is en hoe en in welke vorm deze verkregen moet worden. Zij passen geen maatregelen toe zonder deze instemming. De gedragswetenschapper zorgt ervoor dat hij steeds betrokken is bij beoordeling en instemming.
Vrijheidsbeperkende maatregelen: maatregelen specifiek per jongere	Medewerkers weten dat ieder behandelplan specifieke maatregelen benoemt. Zij noemen per behandelplan specifieke maatregelen en passen alleen deze maatregelen toe wanneer er maatregelen nodig zijn. Zij informeren de jongeren hierover.
Vrijheidsbeperkende maatregelen: Training en instructie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Voorkomen: Medewerkers weten hoe zij moeten werken aan het voorkómen van incidenten en handelen daarnaar 2. Toepassen: Medewerkers zijn getraind en geïnstrueerd in het toepassen van maatregelen. 3. Nazorg: Medewerkers weten dat en welke nazorg zij bij incidenten moeten geven en handelen daarnaar.
Begeleiding en toezicht: inhoud en wanneer	Medewerkers weten wat begeleiding en toezicht inhoudt en wanneer er begeleiding en toezicht is en handelen daarnaar.
Risicotaxatie	Medewerkers taxeren de risico's rond verlof en buitenactiviteiten. Zij doen dat structureel met behulp van een instrument.
Toegang tot klachtregeling/ vertrouwenspersoon	Medewerkers weten dat en hoe jongeren rechtstreeks toegang hebben tot de klachtencommissie en de vertrouwenspersoon, informeren de jongeren hierover zo nodig en stellen hen hiertoe in staat.